

Pet največjih srbskih sindikalnih zvez je po sestanku s predstavniki študentov v blokadi javno podprlo njihovo civilnodružbeno gibanje ter napovedalo oblikovanje skupne delovne skupine za usklajevanje študentskih in sindikalnih zahtev.

Združeni sindikati Srbije Sloga (USS), Združeni panožni sindikati Srbije (UGS Nezavisnost), Zveza svobodnih in neodvisnih sindikatov (ASNS), Zveza svobodnih sindikatov Srbije (SSSS) in Konfederacija svobodnih sindikatov (KSS) so se na povabilo študentov v blokadi 22. marca srečali na skupnem sestanku na Filozofski fakulteti v Beogradu. Sprejeli so odločitev o podpori študentom v blokadi pri vseh njihovih zahtevah in začetku skupne sindikalne akcije za spremembe spornega zakona o delu in zakona o stavki. »Na sestanku smo sprejeli sklep o oblikovanju delovne skupine pravnikov, ki bo obravnavala konkretne predloge in usklajala sindikalne zahteve,« so med drugim zapisali v skupnem sporočilu in dodali, da se bodo predstavniki sindikatov v okviru te delovne skupine redno sestajali v prostorih Pravne fakultete v Beogradu.

»To je prvič po dolgem času, da največje sindikalne centrale nastopamo enotno, z namenom skupnega delovanja,« nam je povedala predsednica UGS Nezavisnost **Čedanka Andrić**, ki opozarja, da imajo sindikati že dalj časa pripravljene predloge sprememb spornih zakonov, vendar je zaradi marčevskega odstopa srbskega premiera **Miloša Vučevića** zakonodajni postopek do imenovanja nove oblasti zaustavljen. »Ideja je, da je to zgled za vse prihodnje skupne nastope srbskih sindikatov ob podpori civilnega sektorja za spremembe zakonskih predpisov za socialno odgovornejšo družbo delavcev,« je dodal sekretar KSS **Dragan Marjanović**.

Izredno restriktiven zakon o delu

Oblikovana delovna skupina za spremembe zakona o delu in zakona o stavki se trenutno ukvarja s spremembami tistih določb zakona, ki so po mnenju sindikalistov vzrok za največje težave pri organiziranju in uveljavljanju pravic delavcev v Srbiji, pa tudi pri uveljavljanju pravice do stavke. Problem ni samo, da je zakon omejujoč za delavce ter spisan po meri delodajalcev in kapitala, temveč tudi to, da se določb zakona v praksi ne spoštuje. Kot poudarja predsednica ASNS **Ranka Sa-**

Srbski sindikati-podpirajo študente v blokadi

Foto Studenti u blokadi (Instagram)

vić, se težave začnejo že pri jasni definiciji zaposlenega, saj zakon ne ureja statusa pogodbeno zaposlenih izven delovnega razmerja. Te osebe tako ne morejo uveljavljati pravice iz delovnega razmerja in ne uživajo delovnopravnega varstva. Po sedANJI zakonski rešitvi imata nadomestilo za prehrano med delom in regres značaj zaslužka, kar pomeni, da delavci in delavci od teh dveh prejemkov plačajo

jalcev lahko trajajo več let. »Obstoječa zakonska rešitev daje delodajalcu tudi možnost, da poleg 'uradnega' razloga za odpoved delavcu samovoljno določi dodatne razloge, kar pogosto vodi do zlorab,« poudarja Ranka Savić.

Nujno potrebne spremembe zakona o stavki

Študenti so doslej dvakrat pozvali k splošni stavki oziroma prekinitvi dela, prvič 24. januarja in drugič 8. marca. Vtis je bil, da so bili sindikati, razen nekaterih panožnih, do teh pozivov pasivni. »Pri organizaciji in izvedbi splošne stavke imamo sindikalisti in delavci dve težavi. Najprej je problem čisto birokratske narave, da morajo o pridružitvi stavki odločiti glavni odbori posameznih sindikatov dejavnosti, preden se mu lahko uradno pridruži konfederacija, za kar prvič ni bilo na voljo dovolj časa. Druga težava pa je v samem zakonu o stavki, ki splošno stavko onemogoča,« pojasnjuje Andrić. Za kaj pravzaprav gre?

Srbija ima zakon o stavki še iz leta 1996, ko ga je pripravila Srbska radikalna stranka **Vojislava Šešlja**. Takrat je bila država še glavni delodajalec v mnogih panogah in je s tem zakonom onemogočila stavke v vseh dejavnostih, v katerih je imela monopol, predvsem energetiki, prometu, šolstvu in zdravstvu. Ena ključnih težav je zapleten postopek za napoved in organizacijo stavke. Zakon določa, da morajo sindikati najprej izvesti nekakšen mediacijski postopek z delodajalcem, kar pogosto služi le kot način zavlačevanja, razlaga Rankić. Poleg tega mora biti stavka

Петак, 7. март

ГЕНЕРАЛНИ
ШТРАЈК

Ништа не купуј.
Не иди на посао.

Придружи нам се на улицама.

» Poziv študentov v blokadi k splošni stavki
7. marca

Foto Studenti u blokadi (Instagram)

davke in prispevke. Sindikati si zato prizadevajo za nasprotno rešitev, ki bi delodajalce razbremenila in jim s tem dala možnost dviga plač. Doseči želijo tudi večjo zaščito sindikalnih predstavnikov, prepoved dela ob nedeljah v dejavnosti trgovine ter omejitev trajanja delovnih sporov na največ šest mesecev, saj postopki na delovnem sodišču zaradi pritožb deloda-

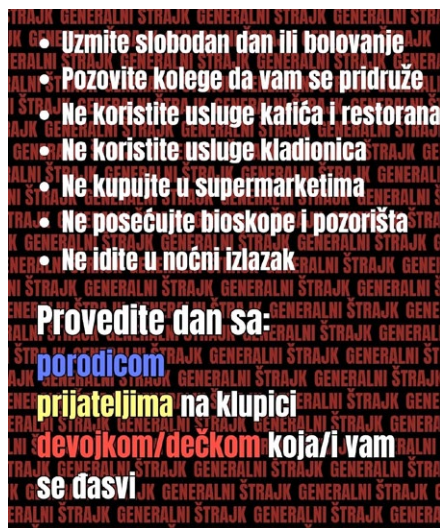
napovedana vsaj pet dni vnaprej, pri tem pa mora organizator navesti natančne podatke, kot so čas, kraj in število udeležencev, kar zmanjšuje učinkovitost delavskega pritiska. Nenazadnje je stavka strogo omejena v dejavnostih »javnega interesa«, za kar država jemlje večino javnega sektorja. Tam je stavka dovoljena le, če ne ogroža »minimalnega procesa dela«. A ker ta pojem v zakonu ni jasno definiran in ga za določene dejavnosti ne določa sindikat, temveč država, si ga oblast pogosto razlaga preširoko ter s tem preprečuje vsakršno resno obliko stavke. »Zakon o stavki ne daje zadostne pravne zaščite niti za stavkajoče delavce v zasebnem sektorju, ki so pogosto izpostavljeni pritiskom, grožnjam z odpovedjo ali disciplinskimi ukrepi, brez učinkovitih mehanizmov za njihovo zaščito,« je kritična Andrić, ki poudarja, da so še posebej ranljivi sindikalni zaupniki. To se je pokazalo tudi ob zadnji prekinitvi dela, 7. marca, ko sta splošno stavko študentov v blokadi podprli Zveza svobodnih in neodvisnih sindikatov (ASNS) ter UGS Nezavisnost, druge sindikalne centrale pa so se odzvale razmeroma zadržano.

Zadržan odziv sindikatov na poziv k splošni stavki

»S prvo skupno akcijo, imenovano 'Generalni štrajk' (splošna stavka), so študentje pohiteli in jo poskušali organizirati v zelo kratkem času. Naša sindikalna organiziranost temelji na konfederalnem principu in je sprejemanje tako pomembnih odločitev za člane sindikatov avtonomno. V drugi, marčevski akciji so sodelovali nekateri panožni sindikati KSS, ki pa je zaradi kratkega časa niso mogli organizirati bolj množično. Je pa bil tak skromen odziv tudi zato, ker je v državnem in javnem sektorju, kjer imamo največ članstva, vpliv strank na oblasti zelo velik, velik je tudi strah pred represijo med zaposlenimi,« je komentiral sekretar KSS Marjanović in dodal, da oblast najbolj odločno pritiska na tiste sindikate in zaposlene, ki imajo v svoji sestavi najbolj izobražene člane, ki lažje kot drugi razumejo probleme, v katerih se je znašla srbska družba pod to vlado, in ki imajo »razvito zavest o neizogibnih spremembah v smeri boljše in pravičnejše družbe za življenje prihodnjih generacij v Srbiji«.

Ob tem v oči bode tudi dejstvo, da zakon o stavki ni v celoti usklajen z mednarodnimi standardi, zlasti s konvencijama št. 87 in 98 Mednarodne organizacije dela (MOD),

ki zagotavljata svobodo združevanja in pravico do kolektivnega pogajanja. »Sindikati zato pozivamo k reformi, ki bi vključila jasnejšo definicijo 'minimalnega procesa dela', krajši rok za najavo stavke, večjo zaščito udeležencev in sodno neodvisnost v primeru presoje zakonitosti stavke. Po našem mnenju je sedanja zakonodaja ne le zastarela, temveč tudi v nasprotju z demokratičnimi načeli delavskih pravic. To sta potrdili tudi Evropska komisija in MOD, ki sta srbske oblasti že večkrat pozvali k spremembi zakona, da bi zagotovili resnično svobodo sindikalnega delovanja,« je še povedala Andrić.

» Navodila udeležencem splošne stavke
7. marca Foto Blokada Etf (Instagram)

Najbolj na udaru delavci v izobraževanju, kulturi, medijih

Pedagoški proces je na terciarni in delno tudi sekundarni ravni izobraževanja zaradi študentskih blokad v Srbiji prekinjen že skoraj pet mesecev. Večina učiteljev in učiteljic je sicer dnevno prisotnih na delovnem mestu, vendar ne opravljajo svojega pedagoškega dela, poudarjajo naši sogovorniki. Oblast se je na njihovo prekinitve dela odzvala mačehovsko; ne glede na to, ali študentske proteste podpirajo ali ne, mnogi še vedno čakajo na drugi del februarske plače, zagotovila za izplačilo marčevske še niso dobili, pove Marjanović. Obenem oblast učiteljice in profesorje z grožnjami po odpovedi delovnega razmerja sili k ponovni vzpostavitvi pedagoškega procesa, kar seveda ni možno brez soglasja študentov.

Podobno negotov položaj je tudi pri delavcih v javnih kulturnih ustanovah in medijih, tako tistih naklonjeni trenutni srbski oblasti kot drugih, kritičnih do nje. Zapo-

sleni v večini javnih zavodov imajo namreč kratkoročne pogodbe o zaposlitvi, ki jim jih delodajalci podaljšujejo vsakih tri do šest mesecev, zaradi česar mnogi ostanejo tiho, ali si ne upajo dvigniti glasu, je povedala Andrić.

»So pa v tej državi pod pritiskom tudi vsi drugi, ki podpirajo študente, ne glede na njihov sektor,« je dodala Rankić, ki meni, da so študentske zahteve za ponovno vzpostavitev pravne in funkcionalne države, v kateri so institucije neodvisne ter zakonito in brez vpliva politične elite opravljajo svoje delo, popolnoma legitimne. »Le v takem stanju lahko sindikati v polnosti opravljamo svoje delo. Trenutno, karkoli poskusimo, naletimo na zid, saj so vsi državni podsistemi podrejeni Srbski napredni stranki. Direktorji institucij lahko postanejo samo člani vladajoče stranke, statusno pa so venomer zgolj vršilci dolžnosti ter opravljajo naloge politične elite; inšpektorat za delo je strogo strankarski; sodišča in tožilstva dosledno izvršujejo ukaze oblasti; varuh človekovih pravic je zgolj ceremonialna institucija; parlamentarizem pa že davno osovražen,« je strnila svojo kritiko predsednica ASNS in poudarila, da so pričakovanja njihove sindikalne centrale veliko večja od oblikovanja delovne skupine za spremembe zakona o delu in zakona o stavki. »Skupaj s študenti se moramo boriti za normalno Srbijo. Naš prispevek k temu boju naj bo ozaveščanje zaposlenih, osvobajanje strahu in končno splošna stavka. Osnovni pogoj za vse to pa je skupno delovanje vseh srbskih sindikatov.«

Marjanović na drugi strani ostaja kritičen, saj verjame, da so vodstva sindikalnih central pobudo študentov za skupno organiziranje sprejela iz skrajno praktičnih razlogov; predvsem zato, da bi obdržali članstvo, ki je začelo drastično upadati v valu študentskih protestov in iskati druge organizacije, ki bi že od začetka podpirale študente in njihove upravičene zahteve. »Ideja o skupnem delovanju največjih sindikatov in študentskega gibanja v Srbiji za spremembo za zdaj najpomembnejših zakonov na področju delovne zakonodaje je prišla od študentov, ki so v srbskih sindikatih prepoznali edine organizacije civilne družbe, s katerimi imajo nekaj skupnega, predvsem pa sindikalno članstvo, ki predstavlja delavski razred, iz katerega tudi srbski študentje večinoma izhajajo. Upam, da ne bomo zgubili njihovega zaupanja.«

Miha Poredoš